

37.

ARAŞTIRMA SONUÇLARI TOPLANTISI 3. CİLT

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

37.
ARAŞTIRMA SONUÇLARI
TOPLANTISI
3. CİLT

17-21 HAZİRAN 2019
DİYARBAKIR

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayın No: 3655/3
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayın No: 188/3

YAYINA HAZIRLAYAN
Dr. Candaş KESKİN

17-21 Haziran 2019 tarihlerinde gerçekleştirilen 41. Uluslararası Kazı,
Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu, Diyarbakır Dicle niversitesi'nin
katkılarıyla gerçekleştirilmiştir.

Kapak ve Uygulama
Başak Kitap

e-ISSN: 2667-8837

Kapak Fotoğrafı : Tahsin Korkut
2018 Yılı Mardin ve Batman İlleri (Tur Abidin)
Ortaçağ Dönemi Kültür Varlıkları Yüzey Araştırması

Not : Araştırma raporları, dil ve yazım açısından Dr. Candaş KESKİN tarafından denetlenmiştir.
Yayımlanan yazıların içeriğinden yazarları sorumludur.

Ankara 2020

41. ULUSLARARASI KAZI, ARAŞTIRMA VE ARKEOMETRİ SEMPOZYUMU BİLİM KURULU

SCIENTIFIC COMMITTEE OF 41TH INTERNATIONAL SYMPOSIUM OF EXCAVATIONS, SURVEYS AND ARCHAEOMETRY

Prof. Dr. Vecihi ÖZKAYA	Dicle Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dekanı
Prof. Dr. Celal ŐİMŐEK	Laodikeia Kazı BaŐkanı
Prof. Dr. Douglas BAIRD	Boncuklu Höyük Kazı BaŐkanı
Prof. Dr. Havva İŐKAN İŐIK	Patara Kazı BaŐkanı
Prof. Dr. Annalisa POLOSA	Elaiussa Sebaste Kazısı BaŐkanı
Prof. Dr. Mehmet ÖNAL	Harran Kazı BaŐkanı
Prof. Dr. Nicholas D. CAHILL	Sardis Kazı BaŐkanı
Prof. Dr. İrfan YILDIZ	İçkale Artuklu Sarayı Kazı BaŐkanı
Prof. Dr. Engelbert WINTER	Doliche Kazı BaŐkanı
Prof. Dr. Erhan ÖZTEPE	Alexandria Troas Kazı BaŐkanı
Prof. Dr. Marcella FRANGIPANE	Aslantepeler Kazı BaŐkanı
Doç. Dr. Aytaç COŞKUN	Zerzevan Kalesi Kazı BaŐkanı

ULUSLARARASI KAZI, ARAŞTIRMA VE ARKEOMETRİ SEMPOZYUMU YAYIN KURALLARI

Göndereceğiniz bildiri metinlerinin aŐađıda belirtilen kurallara uygun olarak göndermesi, kitabın zamanında basımı ve kaliteli bir yayın hazırlanması açısından önem taşı-maktadır. Bildirilerin yazımında kitaptaki sayfa düzeni esas alınarak;

- * Yazıların A4 kağıda, üstten 5.5 cm. alttan 5 cm. soldan 4.5 cm. sağdan 3 cm. lik bir boşluk bırakılarak, 10 punto ile, bir satır aralığı olacak şekilde, Times New Roman fontu ile en fazla 10 sayfa yazılmalı,
- * Başlık 14 punto, büyük harf ve bold olacak şekilde yazılmalı,
- * Bildiri sahiplerinin isimleri başlığın altında, sağ üstte yer almalı, alt alta sıralanmalı ve unvan kullanılmamalı,
- * Metinde ana başlıklar büyük harflerle ve italik, alt başlıklar, baş harfleri büyük ve italik olarak yazılmalı,
- * Metin içinde geçen yabancı sözcük ve terimler, örneğin “in-situ” italik olarak yazılmalı,
- * Metin içinde Milattan Önce gibi çok alıŐılagelmiŐ kısıltmalar dışında kısıltma kullanılmamalı, Milattan Önce ve sonra kısıltması: M.Ö., M.S. Erken Tunç Çağı: ET olarak kullanılmalıdır.
- * Bölge adlarının ilk harfleri, aynı şekilde yer, coğrafya ve kurum adlarının ilk harfleri büyük yazılmalıdır. Örneğin: Doğu Anadolu, Yakın Doğu, Avrupa, Akdeniz Bölgesi, Dicle Nehri, Ankara Üniversitesi, Türk Tarih Kurumu gibi.
- * Ölçü ve ağırlıklar m. cm. mm. lt. gr. şeklinde yazılmalı,
- * Dipnotlar metnin altında ve metin içinde numaraları belirtilerek, 8 puntoda yazılmalı,
- * Dipnot ve kaynakçada (bibliyografya) kitap ve dergi isimleri italik yazılmalı,
- * Harita, çizim ve resimler 15 adetten fazla olmamalı, fotoğraflar JPG veya TIFF olarak gönderilmeli, gönderilen resimlerin çözünürlüğünün en az 300 pixel/inch olmalı,
- * Çizimlere (Çizim: 1), resimlere (Resim: 1), haritalara (Harita: 1) olarak alt yazı yazılmalı ve kesinlikle levha sistemi kullanılmamalı,
- * Yayım için telif anlaşması gerektiren Googleearth gibi görseller kullanılmamalı,
- * Bildirilere, ilk sayfanın altında, dipnotlardan önce bütün yazarların mutlaka isim, unvan, e-mail ve yazıŐma adresi yazılmalıdır.

Yayınlanacak bildiri sayıŐının artması, kitapların zamanında basımını güçleŐtirdiđinden, bildirilerinizin sempozyum sırasında teslim edilmesi ya da en geç *1 Ağustos tarihine kadar*, yayinlar@ktb.gov.tr e-mail adresine gönderilmesi gerekmektedir.

Yayın kurallarına uymayan ve geç gönderilen bildirimler kesinlikle yayınlanmayacaktır.

PUBLICATION INSTRUCTIONS

The papers presented in the International Symposium of Excavations, Surveys and Archaeometry will be published as before.

In order to complete a high-quality print in time, we kindly request you to send the paper texts in the format specified below:

1. Texts should be written in 10 pages on A4 paper, with Times New Roman and 10 type size within a space of 13.5x19 cm. Line spacing should be 10 points.
2. Heading should be written in bold with 14 typesize and with 14 points of line space. Main headings should be written with capitals, sub-headings with lower letters. Both types of headings should be written in italics.
3. Footnotes should be placed at the bottom of the pages, with their numbers indicated in the text. Footnote texts should be written with 8 type size and line space of 8 points.
4. Book and periodical titles in the footnotes and bibliography should be written in italics.
5. Total number of drawings and photos should not exceed 15. Photos should be either in JPG or TIFF format with at least 300 dpi solution and sent in a separate file.
6. Captions should be added to drawings (Drawing:), photos (Photo:) and maps (Map:). Plate system should not be used.
7. Authors must indicate their names, titles and contact information in their papers.
8. Digital text of the paper should be added to the print-out and both texts should be identical. Otherwise the digital version will be considered default.

As sudden accumulation of papers makes it difficult to complete printing in time, papers should either be submitted during the symposium or sent to *yayinlar@ktb.gov.tr* until the 1st of August.

The papers that fail to comply with those instructions or that are sent after the deadline will not be published on no account.

İÇİNDEKİLER

Murat ARSLAN, Nihal TÜNER ÖNEN 2018 Yılı Phaselis Antik Kenti ve Teritoryumu Yüzey Araştırması	1
Murat ÇEKİLMEZ, Emre ERDAN, Emel DEREBOYLU POULAIN, Aydın ERÖN, Alexandros ANDREOU, Emrah ÖZDEMİR, Nihan AYDOĞMUŞ, Arzu ÖZVER, Umut KAPUCI, Kemal ERSAVAŞ, Merve ARINÇ, Pınar TAŞPINAR, Fevzi ÖZCAN 2018 Yılı Myrina ve Gryneion Antik Kentleri Arkeolojik Yüzey Araştırmaları (MYGAR), 4. Sezon	13
Hüseyin Murat ÖZGEN, Mehmet Rifat AKBULUT, Bünyat Burak AYKANAT, Ali ÖZTÜRK, Ertunç DENKTAŞ Balıkesir İli, Ayvalık, Burhaniye, Edremit, Gömeç ve Havran İlçeleri “Adramytteion Kenti Egemenlik Alanı” 2018 Yılı Yüzey Araştırmaları	27
Murat TAŞKIRAN 2018 Yılı Silyon ve Territoryumu Yüzey Araştırması.....	41
Mustafa KARAGEÇİ, Akın BİNGÖL 2018 Yılı Kars - Iğdır İlleri Yüzey Araştırması.....	63
Mustafa ŞAHİN Bursa İli ve İlçeleri Arkeolojik Yüzey Araştırması – 2018 İznik – Yenişehir	83
N. Damla YILMAZ USTA, Erhan TARHAN, Alper Yener YAVUZ, Serdar MAYDA, Gülcan SARP, Hilal YAKUT İPEKOĞLU Isparta Karasal Neojeni Yüzey Araştırması 2017 – 2018	101
Nilgün COŞKUN, İsmail AYMAN, Gulan AYAZ, Rifat KUVANÇ, İbrahim Tayfur AŞKAR 2018 Yılı Beytüşşebap (Şırnak) Yüzey Araştırması	111
Umut ALMAÇ, Ayşin ÖZÜGÜL, Nisa SEMİZ Ayatekla (Meryemlik) Yüzey Araştırması 2018	137
Olivier Can HENRY, İpek Dağlı DİNÇER Labraunda Yüzey Araştırması-2018	151
Osman DOĞANAY, Bülent İŞLER, Mehmet ALKAN, Mehmet KURT, Nesrin Aydoğan İŞLER, İsmail İNCE Zengibar Kalesi (Konya/Bozkır) 2018 Yılı Yüzey Araştırmaları	171

Ömür HARMANŞAH, Peri JOHNSON Yollar ve Güzergâhların Siyasî Ekolojisi: Yalburt Yaylası ve Çevresi Arkeolojik Yüzey Araştırma Projesi 2018 Sezonu	189
Özdemir KOÇAK, Ömür ESEN, Rahim KIZGUT, Talat KOÇAK Afyonkarahisar İli ve İlçeleri 2018 Yılı Yüzey Araştırmaları	209
Rahşan TAMSÜ POLAT, Yusuf POLAT, Mehmet Baran YÜRÜK, Ferhat ERİKAN, Nurten KANBUR 2018 Yılı Yazılıkaya/ Midas Vadisi Yüzey Araştırması	233
Ralf BECKS, B. Ayça POLAT BECKS 2018 Yılı Şeref Höyük / Komama ve Çevresi Yüzey Araştırması	249
Reyhan KÖRPE 2018 Yılı Gelibolu Yarımadası Sestos Antik Kenti Ve Çevresi Yüzey Araştırması	269
Salih KAYMAKÇI Giresun İli Çamoluk İlçesi 2017 Yılı Arkeolojik Yüzey Araştırması	285
Selçuk SEÇKİN Yalova Ortaçağ ve Türk İslam Dönemi Yüzey Araştırması 2018 Yılı Çalışmaları	301
Serdar AYBEK, Umut CANSEVEN, Yılmaz BALIM 2018 Yılı Metropolis Antik Kenti Çevresi Arkeolojik Yüzey Araştırması	317
Serkan ERDOĞAN Demir Çağ ve Helenistik Dönem Tunceli Yüzey Araştırması – 2018	333
Sevgi DÖNMEZ 2018 Malatya Arkeolojik Yüzey Araştırması	349
Adnan DİLER, Şahin GÜMÜŞ, Serap TOPALOĞLU Muğla İli Adalar, Bodrum Yarımadası, Damlıboğaz, Sarıçay Ovası, Pilavtepe, Kissebükü, Sedir Adası, (Kedrai) Anakara Leleg Yerleşimleri Yüzey Araştırmaları 2018	367
Şengül AYDINGÜN, Hakan KAYA, Haldun AYDINGÜN, Ayberk ENEZ, Oktay ÖZDEMİR İstanbul Tarihöncesi Projesi 2018 Yılı Büyükçekmece İlçesi Araştırmaları	389
Tahsin KORKUT, Osman AYTEKİN, Ufuk ELYİĞİT 2018 Yılı Mardin ve Batman İlleri (Tur Abdin) Ortaçağ Dönemi Kültür Varlıkları Yüzey Araştırması	407

Tayfun CAYMAZ, Şahin MENTEŞE, Handan YILDIZHAN, Mehmet EMEÇ Urla Yarımadası Güney Kesimi 2018 Yılı YüzeY Araştırması.....	429
Tevfik Emre ŞERİFOĞLU Taşeli-Karaman Arkeoloji Projesi 2018 Arazi Çalışması Sezonu.....	451
Makbule EKİCİ, Timur DEMİR Sacır Vadisi ve Çevresi Yerleşim Sistemleri Gaziantep İli Oğuzeli İlçesi Arkeolojik YüzeY Araştırması 2018 Yılı Çalışmaları	467
Ufuk ÇÖRTÜK, Şahin GÜMÜŞ Pisye- Pladasa Koinonu YüzeY Araştırması – 2018	479
Ümit AYDINOĞLU, Ahmet MÖREL, Sinan MİMAROĞLU Dağlık Kilikia'da Antik Dönemde Kentleşme ve Kırsal Yerleşimler Araştırması 2018.....	501
Yalçın KAMIŞ Eminler Höyük ve Karaman Ovası YüzeY Araştırmaları 2018 Yılı Çalışmaları.....	511
Yarenkür ALKAN, Doğukan Doğu YAVAŞLI, Alihsan KARTAL Kayseri Neojen Dönem Omurgalı Fosil Yatakları YüzeY Araştırması	521
Yaşar Serkal YILDIRIM 2018 Yılı Karabük İli ve İlçeleri Roma ve Bizans Dönemi YüzeY Araştırması.....	527
Mesut DÜNDAR, Yusuf ACIOĞLU, Oğuz KOÇYİĞİT Ortaçağ'dan Günümüze Balıkesir İli YüzeY Araştırması 2018 Yılı Çalışmaları	545

BURSA İLİ VE İLÇELERİ ARKEOLOJİK YÜZEY ARAŞTIRMASI – 2018 İZNİK – YENİŞEHİR

Mustafa ŞAHİN*

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın izni ile Uludağ Üniversitesi adına 2006 yılında Bursa ve İlçelerinde başlattığımız kültür envanteri projesinin 02-20 Nisan 2018 tarihleri arasında yürütülen 2018 yılı kampanyasında İznik İlçesinin güneyi ve güneydoğusunda bulunan mahallelerinde (Aydınlar, Çamdibi, Çamoluk, Çampınar, Çiçekli, Derbent, Dereköy, Dırazalı, Göllüce, Hocaköy, Karatekin, Kaynarca, Mustafalı, Şerefiye, Yeni Şerefiye) ve Yenişehir İlçesinin Kirazlıyayla mahallesinde incelemelerde bulunulmuştur (Resim: 1). Projenin amacı, Bursa ve ilçelerinin kültür varlıkları açısından sahip olduğu potansiyeli belirlemek ve şimdiye kadar tescilli yapılmamış, varlıklarından haberdar olunmayan taşınmaz kültür varlıklarını tespit etmektir. Ziyaret edilen mahalleler ziyaret zamanına göre değil de alfabetik sıra ile tanıtılacaktır.

2018 sezonu yüzey araştırmasında ziyaret ettiğimiz mahallelerden birisi Aydınlar'dır. Aydınlar Mahallesi, İznik Gölü'nün güney yamaçlarında, İznik'e 9 km uzaklıktadır (Resim: 1). Mahalledeki ilk araştırma noktası, sınırları Aydınlar ve Derbent mahalleri arasında kalan Şaraphane Mevkii olmuştur¹. Burada zeytinliklerin arasında kayaya oyulmuş platform şeklinde bir anıt yer almaktadır (Resim: 2). Anıt, kireçtaşı anakaya kesilerek oluşturulmuştur ve 9.50 m uzunluğunda, 7 m derinliğinde, 4 m yüksekliğinde iki platformdan oluşmaktadır. Anıtın dış yüzeyinde, anakaya keski ile düzeltilerek podyum

* Prof. Dr. Mustafa ŞAHİN, Bursa Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, 16059, Görükle Bursa/TÜRKİYE, mustafasahin@uludag.edu.tr

Yüzey araştırması Uludağ Üniversitesi tarafından desteklenmiştir. Desteklerinden dolayı Uludağ Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Yusuf ULCAYA teşekkürü borç biliriz. Yüzey araştırmasına Arkeoloji Bölümü Araştırma Görevlileri Dr. Serkan GÜNDÜZ, Hazal ÇITAKOĞLU ve Serap ALA heyet üyesi olarak katılmışlardır. Serap ALA, İznik Müzesi'nde 2017 yılında bulunan taş eserlerin çizimlerini tamamlamıştır. Yüzey araştırmasına katılarak yardım ve destekte bulunan araştırma görevlilerine çok teşekkür ederim. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nı temsilen ise İznik Müze Müdürlüğü uzmanlarından Mehmet Hasan BOZKURT aramıza katılmıştır. Uyumlu ve yardımsever çalışmalarından dolayı kendisine bir kez daha teşekkür ederim.

Konum koordinatları latitude – longitude şeklinde verilmiştir.

¹ GPS: 40.37926, 29.667023 Rakım: 183 m

haline getirilmiştir. Ana mekanda tam ortaya gelecek şekilde bir niş bulunmaktadır. Kayadaki kopma nedeniyle üst bölümünün nasıl bittiğini bilemediğimiz nişin genişliği 100 cm, ölçülebilen yüksekliği 105 cm, derinliği 71 santimetredir. Alt alta teraslar şeklinde oyulan platformlar ve en üst terasın ortasına gelecek şekilde oyulan niş bu alanın kutsal mekân olabileceğine işaret etmektedir. Yüzeyde yaptığımız incelemelerde bu hipotezimizi destekleyecek herhangi bir ipucuna rastlanmamıştır.

Daha sonraki durağımız Soğuksu mevki oldu. Aydınlar – İznik yolu üzerinde, anayola 1 km mesafede yer alan alanda bir yapı kalıntısı bulunmaktadır². İlk olarak 2017 yılında yol yapım çalışmaları esnasında açığa çıksa da asıl tahribatı daha sonra definiciler kepçe ile yapmıştır. Burada, kireç harçla moloz taşların örülmesi ile oluşturulan, 20 m uzunluğunda, ölçülebilen yüksekliği 1,42 m olan bir duvar kalıntısı bulunmaktadır.

Aydınlar Mahallesi'nde bir sonraki ziyaret noktamız ovaya hakim bir konumda olan Çamlık Mevkii olmuştur³. Alan, Aydınlar mahallesinin kuzeybatısında yer almaktadır. Burada definiciler tarafından açılmış kaçak kazı çukurlarında pithos gibi saklama kaplarına ait olabilecek seramik parçaları bulunmaktadır. Mahalle içinde yapılan taramalarda Kuran kursunun bahçesinin girişinde, toprağa gömülü şekilde karşılıklı duran 2 adet ikiz sütun gövdesi kayıt altına alınmıştır.

Ziyaret ettiğimiz bir diğer mahalle Çamdibi'dir (Resim: 1). İznik ilçesine 3 km uzaklıkta yer alan Çamdibi Mahallesi'ndeki araştırmalarda, tescilli olan "Çamdibi Mezar Anıtı" dışında herhangi bir kültür varlığına rastlanmamıştır⁴. Khamasorion türünde bir mezarın ön cephede bir nişle taçlandırılmış olması mezarın önemini artırmaktadır. Anıt mezar yakın zamanda definiciler tarafından tahrip edilmiştir.

İznik İlçesi'ne 12 km uzaklıkta yer alan Çamoluk Mahallesi, dağın üst platosunda yer alan bir yayla yerleşimi görünümü arz etmektedir (Resim: 1). Mahalle kayda değer tek kültür varlığı, 3 numaralı evin karşısında, yol kenarında atıl bir şekilde duran zeytinyağı presi vida ağırlık taşıdır⁵.

Bir sonraki araştırma alanımız İznik'e 7 km mesafede yer alan Çiçekli mahallesidir. Dereköy'e giden vadinin güney uç noktasında, İznik gölüne hâkim

² GPS: 40.389824, 29.670105, Rakım: 148 m

³ GPS: 40.378025, 29.638823, Rakım: 400 m

⁴ GPS: 40.39988, 29.740702, Rakım: 190 m

⁵ GPS: 40.39422, 29.795322, Rakım: 551 m.

bir tepede bulunan alanda 2017 yılında yol çalışmaları esnasında bir yapı kalıntısı açığa çıkmıştır⁶. Yüzeyde görülen *tessera* parçaları ve mimari bloklar yapı kalıntısının bir kiliseye ait olabileceğini düşündürmektedir. Mahalle meydanındaki çeşmenin iki kenarında dekoratif olarak kullanılan sütun gövdesi ve mezar steli olabilecek bir parça, ayrıca mahalle kahvesinin girişinde ve duvar köşelerinde dekoratif olarak duran 3 adet sütun gövdesi tespit edilmiştir.

Bir sonraki mahalle İznik'e 8 km uzaklıkta yer alan Dereköy olmuştur. İlk durağımız olan Hamamsuları Mevkii'nde ilk dikkatimizi çeken merdivenli kayadır⁷. Kayanın yüzeyde iki bölümü görülebilmektedir: batıdaki bölümde üst yüzeyi düzeltilmeden kaba bırakılan 3 basamak ve düz bir set korunmuştur, doğu tarafın ön yüzeyi kesilmiş ama düzeltilmemiştir. Bunun altında, büyük bir bölümü kırılmış durumda olsa da dışa doğru çıkıntı yapan bir set yer almaktadır. Merdivenli kayanın civarında yaptığımız incelemelerde defineciler tarafından açılarak tahrip edilen çok sayıda mezar tespit edilmiştir⁸. Mezarların duvarları 34,5 x 34,5 cm ölçülerinde, 3,5 cm kalınlığında pişmiş toprak kiremitler ile örülmüştür. Kiremitlerin üzeri kiremit renginde boya ile yapılmış X şeklinde motifler ile süslüdür (Resim 4). Kiremitlerden bazılarının üzerinde 2 cm çapında delikler mevcuttur. Kaçak kazılar hakkında güvenlik birimleri ve Müze Müdürlüğü haberdar edilmiş ve korunması amacıyla sit öneri fişi düzenlenmiştir.

Değirmendere'de bir sonraki durağımız Çakaldere Mevkii olmuştur. Alanda kanal kazısı esnasında çıktığı söylenen mermer parçalar arasında üzerinde 3 satır Yunanca yazıt korunan mermer blok, Dor düzeninde sütun başlığı, kapı eşiği parçası gibi mimari blokların yanı sıra küp şeklinde bir mermer blok dikkat çekmektedir⁹. Küp şeklindeki bloğun üst yüzeyinde yuvarlak formda bir oyuk ve 3 adet dübel deliği, yan yüzeyinde ise alçak kabartma olarak işlenmiş çember içinde Malta Haçı motifi bulunmaktadır (Resim 5). Mermer blokun uzunluğu 130 cm, genişliği 75 cm, derinliği ise 73,5 santimetredir. Üst bölümde yer alan daire şeklindeki çukurun çapı yaklaşık 40 cm, derinliği ise 21 santimetredir. Daha küçük boyutlu olmakla birlikte benzer örnekleri Hristiyanlık dininde azizlerin "*rölikerlerinin*" korunması için yapılan mezar anıtlarında görüyoruz. Özellikle ön yüzde yer alan haç

⁶ GPS: 40.42098, 29.783264, Rakım: 206 m

⁷ GPS: 40.428474, 29.758604, Rakım: 171 m

⁸ GPS: 40.427486, 29.756033, Rakım: 165 m

⁹ GPS: 40.426815, 29.766792, Rakım: 164 m.

motifi bu görüşümüzü desteklemektedir. *Röliker* mezar türünün bilinen ilk örneklerinden olması nedeniyle önemsedığımız anıt İznik Müze'sine nakle edilmiştir¹⁰.

Taş eser açısından mahalle merkezi de oldukça zengindir. Mahalle camisinin deposunda 1 adet alınlıklı mezar steli, 1 adet ikiz sütun gövdesi ve yarısı korunmuş şekilde 1 adet üç yüzeyi kabartmalı osthoteke (Resim 6)¹¹ tespit edilmiştir. Bunlardan osthoteke ve mezar steli envanterlik özellik içerdiği için İznik Müzesi'ne taşınmıştır. Bunların yanı sıra mahalle meydanında yer alan Meçhul Yatır'da mezar duvarının kenarında toprağa gömülü şekilde duran bir sütun gövdesi, 73 numaralı evin duvarında devşirme malzeme olarak kullanılan 1 adet profilli mermer blok, 74 numaralı evin giriş kapısının yanında toprağa gömülü şekilde duran sütun gövdesi, 54 numaralı evin giriş kapısında dekoratif olarak kullanılmış 1 adet sütun gövdesi, 1 adet ikiz sütun kaidesi ve merdiven basamağı olarak kullanılan mimari blok, mahalle girişinde yolun sağındaki muhtarın evinin önünde dekoratif amaçlı duran bir adet postament tespit edilen taş eserler arasında yer almaktadır. Taş eserlerin buluntu yeri olarak üzerine yenisi yapılan Eski Camii'nin altı gösterildi.

Dereköy mahallesinde bir diğer ziyaret yerimiz 550 m rakımda bulunan Çınarlık Mevkii olmuştur¹². Burada Nikaia kentinin su ihtiyacını karşıladığı kaynaklardan birisi bulunmaktadır (Resim 7). Su, kireçtaşı ana kayanın dibinde bulunan iki kaynaktan çıkmaktadır. Kaynağın güneydoğusunda vadiye hakim olacak şekilde yamaca yerleştirilen kaya mezarları yer almaktadır.

Dereköy Mahallesi'nin bir diğer ziyaret noktası Yaymansu Mevkiidir¹³. Burada derenin karşı kıyısında uzanan kaya kütlesi üzerinde 7 adet kare formlu, 4 adet de niş formlu oyuk bulunduğu dikkat çekmektedir. Oyuklar dere kıyısında yukarıdan aşağıya doğru belli bir düzlemlerle ilerlemektedir. Oyukların mevcut düzeni, dere suyunu belli bir kottan alıp götürmeye yarayan su arklarının varlığına işaret etmektedir¹⁴. Derenin aşağısında 50-60

¹⁰ Özellikle bk. A. Aydın, *Lahit Formlu Rölikerler*, Sunan – İnan Kırcaç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü (Antalya 2011).

¹¹ Üst Uzunluk: 72 cm, Alt Uzunluk: 72,2 cm, Üst Genişlik: 42 cm, Alt Genişlik: 42,5 cm, Korunan Yükseklik: 33 cm, Tekne Uzunluğu: 56,4 cm, Tekne Genişliği: 25,2 cm, Tekne Korunan Derinlik: 11 cm, Kabartma Derinliği: 3,2 cm

¹² GPS: 40.44683, 29.819963, Rakım: 582 m

¹³ GPS: 40.446617 lat. 29.821468 long.

¹⁴ Dırızali mahallesinde olduğu gibi.

yıl öncesine kadar kullanılan bir su değirmeninin olduğunu öğrendik. Olası arkın yapılış nedeni olarak bir su değirmenini düşünüyoruz.

Dereköy'ün önemini artıran bir diğer özellik ise mermer ocağıdır¹⁵. Yakin zamana kadar kullanılmış olan ocakta kaya yüzeylerinde görülen keski izleri Antik Döneme işaret etmektedir. Ayrıca ocağın etrafında dağılmış bir şekilde duran ve çapları yaklaşık 70-80 cm arasında değişen çok sayıda kaba bırakılmış sütun gövdesi ve yine ince işçiliği yapılmadan bırakılmış bir adet sunak-mezar da (Resim: 8) ocağın modern olmadığını açıkça göstermektedir. Gri-bej renkli, kırmızı damarlı mermerden oluşan kaya yüzeyinde fosil kalıntıları açık bir şekilde görülebilmektedir.

Dereköy Mahallesi'nde ziyaret edilen bir sonraki nokta İnkaya Mevkiî olmuştur¹⁶. Alan, Dereköy ovasına hakim bir noktada yer almaktadır. Burada bir mağara yerleşimi tespit edilmiştir. Mağara iç içe ilerleyen odalardan oluşmaktadır. Mağara içinde yapılan incelemelerde mağaranın 70-80 m derinleştiği görülmüştür. Mağaranın içi neredeyse tavana kadar kültür toprağı ile dolu durumdadır. Yüzeide bol miktarda form veren ince seramik parçaları bulunmaktadır. Bu parçaların arasında üzerinde figür olan eserler de mevcuttur (Resim 9). Mağaranın üzerinde ise bir diğer Antik Dönem mermer ocağı bulunmaktadır.

Dereköy Mahallesi'ndeki son tespitimiz ise Hamamsuları Mevkii'nde, Hayri Okkalı'ya ait tarlada bulunan su sınır taşı olmuştur. Arazi içindeki su kanalının kenarında yapılan düzenleme işlemi sırasında bulunduğu söylenen taş, bir sütuncenin ortadan ikiye kesilmesiyle oluşturulmuştur. Korunan yüksekliği 74 cm ve çapı 27 cm olan sütuncenin üzerinde tamamı okunabilen 2 satırdan oluşan ve "Nehir/Su Sınırı" anlamına gelen "□P□Σ□Π□□□□□Y" yazı bulunmaktadır (Resim: 10)¹⁷. Bugüne kadar yol, şehir, arazi gibi yerlere ait sınır taşlarının olduğu biliniyordu. Bu yazıt ile birlikte su sınırını gösteren yazıtların da olduğunu öğrenmiş oluyoruz. Söz konusu taş, Dereköy mahallesinde 550 m rakımdaki Çınarlık Mevkiinde açığa çıkan su kaynağından yeraltı ve yerüstü kanallar ile İznik'e taşınan içme suyunun sınırını belirlemek için dikilmiş olmalıdır. Eser, İznik Müzesi'ne nakledilmiştir.

İznik İlçesi'ne 5 km uzaklıkta yer alan Dırazalı Mahallesi'nde yaptığımız incelemelerde (Resim: 1), mahalle meydana yer alan 2005 yapım tarihli Dı-

¹⁵ GPS: 40.43549, 29.794626, Rakım: 329 m

¹⁶ GPS: 40.435467, 29.794249, Rakım: 302 m

¹⁷ Tercüme ve ön bilgi için Prof. Dr. Mustafa Adak'a teşekkür ederiz.

razali Köyü Camii'nin giriş merdivenlerinin yanında ikinci kullanımda vida ağırlık taşına dönüştürülmüş bir mermerden *röliker* mezara rastlanmıştır¹⁸. Daha sonra meydana yapılan incelemelerde Filibeli Hacı Ahmet Hamdi Efendi hayrat çeşmesinin köşelerinde dekor olarak kullanılan 1 adet sütun gövdesi ve 1 adet ikiz sütun gövdesi de kayıt altına alınmıştır.

Ziyaret ettiğimiz bir diğer mahalle, ilçe merkezine 12 km uzaklıkta olan **Göllüce**'dir. 8 km uzunluğundaki sahil şeridi ile İznik Gölü'ne en uzun kıyısı olan mahalle unvanını da taşımaktadır. Göllüce'de ilk olarak, resmi kayıtlarda Büyükburun, halk arasında ise Yılgin olarak geçen mevkide inceleme yapılmıştır¹⁹. Göl kıyısında uzanan alanda göl içerisine doğru dağılmış şekilde duran 1 adet sütun gövdesi, 1 adet profilli üst yapıya ait mimari blok ve üzerinde dübel deliği bulunan çok sayıda mimari parça tespit edilmiştir (Resim' 11). Alanın en batısında beyaz damarlı gri mermerden bir platform *in-situ* olarak durmaktadır. Konumundan anlaşıldığı kadarıyla bu platform göle doğru inen bir merdiven olabilir. Olası yapı kalıntısının anakaraya doğru devam ediyor olabileceğini İznik – Gemlik yolunun kenarında yapılan düzenleme çalışmalarında açığa çıkan mermer blok da göstermektedir. Yolun karşısında arazinin aniden yükselmesi de bu alanda bir yapı kalıntısının olabileceğine işaret etmektedir. Mevcut yayılım alanı göz önünde bulundurulduğunda toprağın altında oldukça büyük boyutta bir yapının olduğu anlaşılmaktadır. Aziz Andrew'ün Nikaia'da paganları Hıristiyanlaştırmak için yaptığı çalışmalar esnasında, Gölün güney kıyısında, Kios/Gemlik yolu üzerinde bulunan bir *Artemis* Tapınağı'ndan söz edilmektedir²⁰. Mevcut kalıntılar ve tarif edilen konum olası Artemis Tapınağı'nın burada olmuş olabileceğini düşündürmektedir. Mahalle Muhtarlığının ve çay bahçelerinin olduğu göl kıyısındaki meydana ise dekoratif amaçlı olarak 2 adet mermer sütun gövdesi ve masa olarak kullanılan bir adet mermer platform bulunmaktadır.

¹⁸ GPS: 40.395737, 29.708767, Rakım: 157 m.

¹⁹ GPS: 40.385334, 29.636402, Rakım: 121 m

²⁰ "İznik'in 8,5 mil uzaklığında "Lochaus" adında çıplak bir kaya vardır. Burası tehlikeli bir yerdir. Çünkü burası dragonların yeridir. Bir dragon 8 haydutla birlikte barınmaktadır. Bunlardan ikisini şeytanlar ele geçirmiştir. Aziz Andrew, haç tepeli bir asa ve iki müridi ile onlara saldırır. Dragonu evcilleştirir ve haydutları vaftiz edip Hristiyan eder. Buraya yakın yol kenarında bir taş daha vardır. Buraya Katzaos (Karacakaya ?) denir. Burası da çok tehlikelidir. Çünkü burada bir "Artemis Tapınağı" vardır. Burada kirli ruhların yaptığı aktiviteler gün boyunca yolu kapatır. Andrew, onların tapınaklarını yıkar ve buraya bir kilise inşa eder. Ayrıca bk. C. Foss, *Nicaea: A Byzantine Capital and Its Praises with the Speeches of Theodore Laskaris in Praise of the Great City of Nicaea and Theodore Metochites Nicene Oration* (Brookline, Massachusetts 1996), 22 vd.

Göllüce'deki bir sonraki araştırma noktası, eski ismi Balarım, günümüzde kullanılan ismi ise Yukarı Göllüce olan mahalle olmuştur²¹. Balarım sokakta yer alan 38 numaralı evin duvarına bitişik inşa edilen çeşmede devşirme olarak kullanılan çok sayıda antik mimari malzemeye rastlanmıştır. Eski Göllüce'de mahalle mezarlığı da ilginç buluntulara sahiptir²². Mezarlık daire şeklinde bir tepcecik üstünde konumlanmıştır. İçeride yapılan taramalarda 1 adet ikiz sütun başlığı, 1 adet parapet levhası parçası ve sonradan üzerine işlendiğini düşündüğümüz haç motifli 1 adet *phallos* formu taş tespit edilmiştir (Resim 12)²³. Bu mezarlık köyün girişinde, göle hakim, İznik ve Orhangazi'yi gören bir konumda yer almaktadır. Antik Çağda ise Orhangazi ve Gemlik'i Derbent üzerinden Yenişehir'e bağlayan yol güzergâhı üzerindedir. Yaklaşık çapı 70 m olarak ölçülen alan, genel olarak yuvarlak bir görünüm arz etmekte ve yolun kenarından kubbe şeklinde yükselmektedir. Hem konumu, hem kubbe şeklindeki yapısı, hem de mezarlıkta duran *phallos* formu taş nedeniyle burasının bir tümülüs olabileceğini düşünüyoruz.

Daha sonra Kamışlık Mevkiine gittik²⁴. Burası, İznik Gölü'ne hakim bir tepedir. Alanın kuzey yamacı dik kaya aynası şeklinde sahile doğru inmektedir. Arazide, moloz taş ve tuğlanın horasan harcı ile birbirine bağlandığı bir duvar kalıntısı yer almaktadır. Yüzeyde yer yer değişik formlarda ince ve kaba seramik parçaları mevcuttur. Alan, Göllüce – Derbent yolunun kenarında, İznik – Gemlik yoluna hakim bir noktada bulunmaktadır. Bu nedenle kalıntıların gözetleme kulesi gibi bir yapıya ait olduğunu düşünüyoruz.

Göllüce Mahallesi'ne yaklaşık 3 km mesafede yer alan Eskiköyler mevki, konum olarak, kuzeyde İznik Gölü'ne hakim bir noktada yer almaktadır²⁵. Arazi hafif eğimli bir bayır şeklinde yoldan aşağı doğru alçalmaktadır. Alanın bazı noktalarında defineciler tarafından açılmış kaçak kazı çukurları mevcuttur. Yüzeyde yapılan taramalarda parçalanmış pişmiş toprak kiremit ve kaba seramik parçaları tespit edilmiştir. Ayrıca Yeni Göllüce mahalle meydanında dekoratif amaçlı olarak kullanılan 2 adet mermer sütun gövdesinin burada bulunduğu ifade edilmektedir. Alanın konumu ve yüzeyde dağılımı durumunda olan çok sayıda kiremit parçası nedeniyle burada bir yerleşimin

²¹ GPS: 40.372993, 29.590153, Rakım: 304 m

²² GPS: 40.375526, 29.589231, Rakım: 274 m

²³ Şaft şeklinde gövde üzerinde phallos yer almaktadır. Haçın kollarından birinin altında dübel deliği bulunmaktadır. Korunan Yükseklik: 70 cm, Derinlik 23x27 cm, Alt Çap: 24 cm, Üst Çap: 10 cm.

²⁴ GPS: 40.38097, 29.591206, Rakım: 147 m

²⁵ GPS: 40.375362, 29.608587, Rakım: 307 m

olduğunu düşünüyörüz. Eskiköyler ismi de bu düşünçemizi desteklemektedir. Alanda incelemelerimiz devam ederken 2354 numaralı parselin güneybatısında defineciler tarafından parçalanmış bir mezar steline rastlanmıştır²⁶. Alınlıklı, kemerli naiskos tipli bu mezar steli en az 7 büyük parçadan oluşmaktadır (Resim: 13). Stelin yaklaşık yüksekliği; 90 cm, genişliği; 70 cm olarak ölçülmüş olup tepe akroteri dışında köşe akroterlerinde aşınma ve kopmalar mevcuttur. Mezar stelinden hareket ederek yakınlarda bir nekropol sahasının olduğunu öne sürmek mümkündür.

Göllüce mahallesinde gerçekleştirdiğimiz son ziyaretimiz ise Beşlik Mevkiine olmuştur²⁷. 2010 numaralı parselde yapılan incelemelerde bir yapı kalıntısına rastlanmıştır. Taş temel üzerine 6 sıra horasan harçlı kiremit üzerine tekrar moloz taşlarla örülmüş bir duvar yapısı mevcuttur. Temeldeki taşlar büyük bloklardan oluşmaktadır. Bu alan konum olarak ovanın bitim noktasında yer almaktadır. Bu nedenle burada Han benzeri bir yerleşim olduğu söylenebilir.

İznic ilçesine 5 km uzaklıkta yer alan Hocaköy Mahallesi'nde ilk olarak Tavşandere Mevkiinde araştırma yapılmıştır (Resim: 1)²⁸. Zeytinliğin içinde, bir köşeye yığılmış ve üzeri çalılıklarla örtülmüş profilli mimari bloklara rastlanmıştır. Yüzeyde bol miktarda kiremit parçası vardır. Mahalle meydanında yer alan ve çeşme olarak kullanılan lahitlerin de buradan çıkartıldığı söylenmektedir. Eskiçeşme Mevkii'nde yapılan incelemelerde ise, Dereköy mahallesinde tespit edilen mezarlara benzer tonozlu bir mezar yapısının bulunduğu görülmüştür.

Mahalle içinde yapılan taramalarda ise etrafa dağılmış şekilde çok sayıda mimari parça tespit edilmiş ve kayıt altına alınmıştır. Bunlar arasında çeşme olarak kullanılan lahit, lahit kapağı, dibek taşı, mezar steli, *Medusa* başı ve Eros bezemeli lahit parçası, yazıtlı mezar steli parçası, sütun gövdeleri, Korinth başlığı, kompozit başlık, kül *urneli* anıt mezar yer almaktadır. Bu eserler arasından envanterlik nitelikte olan mezar steli, yazıtlı mezar steli parçası, *Medusa* başı ve Eros bezemeli lahit parçası için envanter fişi düzenlenerek İznic Müzesi'ne nakli sağlanmıştır. Mahalle içinde dağınık şekilde yer alan bu eserlerin nereden çıkartılıp getirildiğini öğrenemesek de taş eser yoğunluğu burada bulunan bir yapıya işaret etmektedir.

²⁶ GPS: 40.375084, 29.605564, Rakım: 303 m

²⁷ GPS: 40.377422, 29.62312, Rakım: 201 m

²⁸ GPS: 40.406178, 29.765404, Rakım: 200 m

İzник ilçe merkezine 19 km uzaklıkta yer alan Mustafalı mahallesinde ise ilk olarak Çatalkaya isimli mevkide araştırmalara başlanmıştır (Resim: 1)²⁹. Alan yan yana iki kaya kütesinden oluşmaktadır (Resim: 14). Doğuda yer alan kaya kütesi üzerinde batı yüzde yan yana iki adet, doğuda ise bir adet kaya nişi bulunmaktadır. Batı tarafta bulunan bölümde, kayalığın kuzeyinde, üst bölümünde alınlık bulunan alçak bir niş yer alır. Niş, defineciler veya taş ocağı malikleri tarafından karot ile delinmek suretiyle anakaya patlatılarak önemli ölçüde tahrip edilmiştir. Alçak kabartma şeklinde işlenen alınlığın alt yüzeyi de yine taşın yüzeyi patlatılarak tahrip edilmiştir. Alınlıklı nişin içerisinde herhangi bir yazıt ya da kabartma bulunmamaktadır. Kaya kütesinin güneydoğusunda ise üçüncü bir nişin yüzeysel olarak işlendiği anlaşılmaktadır. Definecilerin hafriyat toprağından topladığımız kırmızı hamurlu ve parlak astarlı seramik parçaları Roma Dönemi'ni işaret etmektedir. Bu nedenle bu alanın Roma Dönemi'ne tarihlenen bir kült alanı olduğunu düşünüyoruz. Halen aktif halde bulunan taş ocağı anıt için büyük risk oluşturmaktadır.

İzник İlçesi'nde 2018 sezonunda uğradığımız son mahalle Şerefiye'dir (Resim: 1). Mahalle mezarlığının hemen yanındaki boş arazide atıl şekilde duran 2 adet mimari blok tespit edilmiştir³⁰. Daha sonra bu blokların çıktığı yer olduğu söylenen Köykaya Mevkiinde araştırmalara devam edilmiştir. Mevkii, mahalleye 2 km mesafede, kuzeybatı yönde, İzник – Şerefiye bağlantısının olduğu anayoldan yaklaşık 500 m aşağıya indikten sonra İzник Gölü'ne hakim bir tepe üzerinde yer almaktadır³¹.

2018 yüzey araştırmamız esnasında ayrıca Yenişehir İlçesi, Kirazlıyayla Mahallesindeki mezar anıtı da ziyaret edilmiştir (Resim: 15)³². Yenişehir ve ovasına hakim bir tepede yer alan mezarın girişi yaklaşık olarak ovaya doğru bakmaktadır. Mezarın iç bölümde, duvarlarda 3 adet tabula içerisinde *bilingual* (Yunanca – Latince) yazıtlar ve 1 adet işlenmemiş boş tabula mevcuttur. Yazıtlar daha önce Sencer Şahin tarafından tercüme edilerek yayınlanmıştır³³.

²⁹ GPS: 40.364967, 29.56759, Rakım: 503 m

³⁰ GPS: 40.388027, 29.754406, Rakım: 481 m

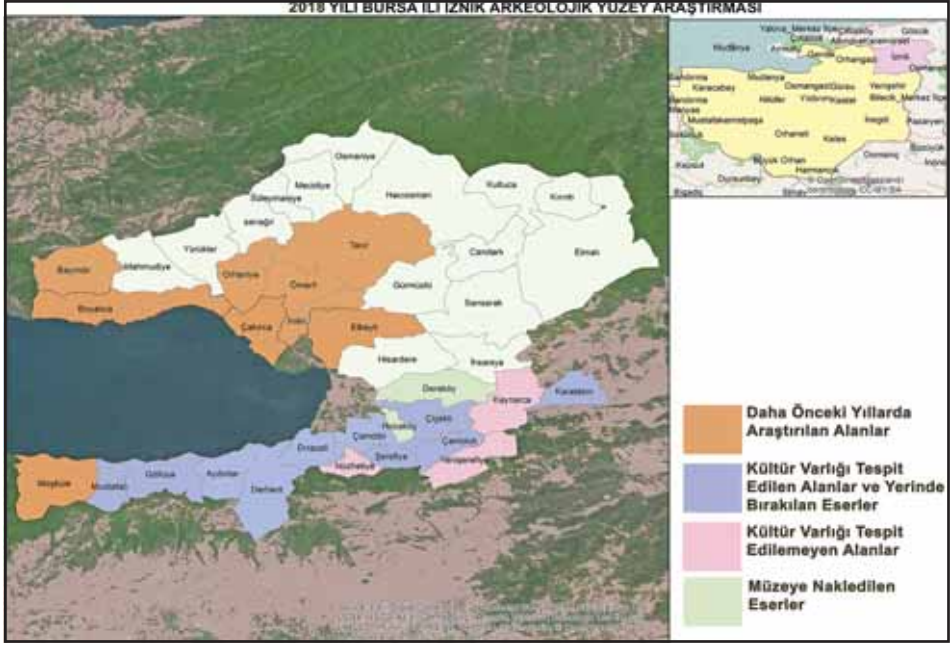
³¹ GPS: 40.392098, 29.751136

³² GPS: 40.349068, 29.595362, Rakım: 701 m

³³ S. Şahin, *Katalog der Inschriften des Museums von Iznik (Nikaia) / İzник Müzesi Antik Yazıtlar Kataloğı I. Stadtgebiet und die naechste Umgebung der Stadt/Şehir ve Yakın Çevresi*, IK. 9 (Bonn 1979), Kat. 121-124 Taf. 11-12.- S. Şahin, *Katalog der Inschriften des Museums von Iznik (Nikaia) / İzник Müzesi Antik Yazıtlar Kataloğı II,1. Entfernte Umgebung der Stadt/Şehir Uzak Çevresi*, IK. 10,1 (Bonn 1981), 82 Kat. 121-124 Levha II.

Anıt mezarın çevresinde yaptığımız taramalarda, özellikle güney ve doğu yönde, bol miktarda seramik parçası tespit edilmiştir. Bu parçaların içinde özellikle kırmızı astarlı ince seramikler dikkate değerdir.

Sonuç olarak 2018 yüzey araştırmasında, İznik ve Yenişehir ilçelerinde olmak üzere toplamda 16 mahalle ziyaret edilmiş olup çalışmalar sonrasında 16 adet sit fişi ve 2 adet anıt fişi düzenlenerek koruma kapsamına alınmak üzere Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'na başvuruda bulunulmuştur. İznik İlçesi'nde henüz ziyaret edemediğimiz mahaller bulunmaktadır. Bu nedenle 2019 sezonu yüzey araştırmasında öncelikle İznik'te eksik kalan mahalleler ziyaret edilecektir.

Resim: 1

Resim: 2

Resim: 3

Resim: 4

Resim: 5

Resim: 6

Resim: 7

Resim: 8

Resim: 9

Resim: 10

Resim: 11

Resim: 12

Resim: 13

Resim: 14

Resim: 15